

‘Et hjernebrud kan gøre verden til en laks’

- Kreativ skrivning som æstetisk dokumentation

Abstract

This article describes how creative writing can be used in social work. It's based on experiences from a writing group with young adults from U-turn - an institution of Copenhagen municipality, treating young people with problematic drug use. It shows how a creative praxis can supplement talk therapy and activities in social work. A parallel is drawn between Baumgartens theory on logical and aesthetic knowledge, and therapeutic treatment within these spheres of knowledge. Experiences from practice is shown using interviews, examples from practice and the author's own experiences of participating in a writing group.

Introduktion

Psykoterapi kaldes ofte samtalerapi for at adskille det fra medicinsk behandling af psykologiske problemstillinger. Ud fra teorier om psyken bruges forskellige psykologiske metoder til først at hjælpe klienten med at opnå indsigt i eget følelsesliv og egne tanke- og handlemønstre, og herefter arbejde med at skabe forandringer hen mod en tilværelse, hvor det problematiske afhjælpes eller håndteres.

I U-turn, Københavns Kommunes tilbud til unge med rusmiddelproblemer, bruges samtalerapi som en behandlingsform blandt andre. Det er U-turns anskuelse, at unges rusmiddelproblemer hænger uløseligt sammen med andre udfordringer i deres liv. Det antages ligeledes, at nogle af disse udfordringer går forud for problemerne med rusmidler, og at rusmidlerne bruges til at håndtere disse problemer. Ved siden af indsatserne rettet mod rusmiddelreduktion, giver det derfor også mening at arbejde med disse andre problemer i deres liv, da den unge ellers ofte vil vende tilbage til brugen af rusmidler hen ad vejen. De bagvedliggende problemstillinger kan være af vidt forskellig art, hvorfor vi er nødt til at kunne arbejde indenfor mange forskellige arenaer, og vi taler om at have *en palette af indsatsmuligheder* for bedst muligt at kunne sammensætte et velfungerende behandlingsforløb. Det er i dette lys, man skal se vores arbejde med æstetiske virkemidler. Brug af film, musik, foto og skrivning, det vi kalder æstetisk dokumentation, fungerer som et supplement til samtalerapien, hvor man kan give de unge yderligere muligheder for at udtrykke sig. I en anden artikel i dette tidsskrift (Nielsen og Kofod, 2021) introducerer vi vores arbejde og tanker omkring æstetisk dokumentation, som også er beskrevet af Nissen (2014, 2019).

Æstetisk erkendelse

Samtalerapi, både i U-turn og andre steder, har det terapeutiske sprog, i sine forskellige udformninger, som sit omdrejningspunkt. Også når terapien omhandler svære følelser, relationelle konflikter og uhensigtsmæssige handlemønstre, forsøger man inden for de fleste terapeutiske retninger at give dem et sprogligt udtryk, således at de fremstår mere klart og tydeligt for klienten. Kroplige erfaringer, følelsesmæssige sansninger og ubevidste tankemønstre får en sproglig overbygning som man kan forholde sig til og arbejde med i

terapien. Man kan på denne måde sige, at der sker en forrykkelse i erkendelse over mod det sproglige og rationelle.

Den tyske filosof Alexander Baumgarten kan her inddrages til at belyse disse forskellige erkendelseformer. Baumgarten er faderen til ordet 'æstetik' som han anvender til at begrebsliggøre sanselig erkendelse. Erkendelse hos Baumgarten kan deles op i (rationel) logisk erkendelse, og (sanselig) æstetisk erkendelse (Friberg, 2007). Han fremsatte sine teser som en respons til oplysningstidens, og særligt 'den nye videnskabs', orientering mod objektivitet og fornuft, hvor der ikke var plads til det sanselige, følelsesmæssige og vilkårlige. Baumgarten mente, at forlader man sig alene på den logiske erkendelse 'tabes' en del af fænomenernes samlede fylde:

Den videnskabelige erkendelse, som Baumgarten betegner som den logiske erkendelse, baserer sig på et tab af fænomenernes fylde, et tab som for Baumgarten vitterligt er et tab og ikke at betragte som det nødvendige og værdifulde afkald på fænomenernes fylde for som gevinst at få sagens klarhed (Friberg, 2007, s. 86).

Sprogliggørelsen af et fænomen baserer sig altså ifølge Baumgarten på et tab. Dog ser han ikke den logiske erkendelse som en modsætning til den sanselige erkendelse. Han betegner den logiske erkendelse som den øvre erkendelse og den sanselige erkendelse som den nedre, men siger han, man opnår den største mulige og mest fuldkomne erkendelse af et fænomen, når de to erkendelseformer forenes (ibid). Han forsøger altså ikke at løsrive de to former fra hinanden, men sammentænker dem og ser dem som komplementerende aspekter ved erkendelse (Raffensøe, 1996).

Et af formålene med samtaleterapi er at skabe sproglig klarhed omkring psykologiske fænomener gennem en terapeutisk sprogbrug. Dette er dog ikke altid så ligetil. I nogle sammenhænge er en fyldestgørende beskrivelse vanskelig at opnå, og den terapeutiske samtale synes at ende i en blindgyde.

I vores praksis møder vi mange unge, der har svært ved at forklare deres egen situation. Mange gange fordi de oplever, at deres sprog er utilstrækkeligt til at forklare, hvordan de har det, og ofte hører vi udtryk som "jeg ved ikke, hvordan jeg har det, jeg ved bare jeg har det ad helvede til". Terapien risikerer dermed at skabe en følelse af utilstrækkelighed på grund af sproglig uformåen (Holmgren, 2006). Dette er naturligvis ikke hensigten, og vi forsøger at undgå dette gennem opmærksomhed på denne iboende risiko i den terapeutiske samtale, samtidig med, at vi forsøger at hjælpe den unge til at tilegne sig nye sproglige forståelser og dermed nye selvforståelser og handlemuligheder. Det er dog ikke alle unge, der har let ved at navigere i et terapeutsprogligt landskab.

I sådanne situationer kan man gå andre veje eller supplere behandlingen med andre tilgange. Kropsfokuserede tilgange eller mindfulness er metoder, der i højere grad forsøger at arbejde med klientens oplevelser uden nødvendigvis at skulle sprogliggøre dem. På samme måde kan arbejde med æstetisk dokumentation give den unge andre muligheder for at udtrykke sig og opnå en anden form for erkendelse, end gennem den traditionelle terapeutiske samtale.

Den poetiske sprogbrug afkræver ikke klar logisk sammenhæng, eller at sproget repræsenterer noget umiddelbart forståeligt. Brug af metaforer, løse associationer og idiosynkratiske

betydninger kan hjælpe den unge til at give udtryk for fornemmelser og oplevelser, de ellers har svært ved at finde ord for. Det poetiske sprog kan på samme vis også muliggøre beskrivelser af fænomener, der er for sårbare at beskrive i et rationelt sprogbrug.

Skrivning som metode

I U-turn har skrivning været anvendt i praksis som en integreret del af de forskellige grupperes metoder. I grupperne veksles der mellem oplæg, dialog, interviews, og øvelser og aktiviteter, som ofte har en æstetisk karakter. Skrivning er blevet brugt i forbindelse med enkeltstående skriveøvelser, hvor den har fungeret som en måde at reflektere over ønsket om forandring. Inspirationen til disse øvelser kommer mange steder fra og har ikke bevidst haft afsæt i en bestemt metode. Alligevel har hovedparten af øvelserne karakter af at ligge mellem det, der kaldes *ekspressiv skrivning* og *kreativ skrivning*. Ekspressiv skrivning er en terapeutisk teknik, hvor man skriver korte tekster, hvor opgaven er intentionelt rettet mod personlige følelser, erfaringer og håb. Gennem skrivningen kan man reflektere over og bearbejde psykisk belastende oplevelser (Pennebaker & Evans, 2006). Man kan også arbejde med forestillinger om fremtiden, eksempelvis i en øvelse om 'mit fremtidige jeg' eller med relationer til betydningsfulde andre, eksempelvis i en øvelse, hvor man skriver et brev til en anden og takker denne for noget personen har givet en. Skrivningen omhandler altså mange af de samme temaer som man arbejder med i samtaleterapien og arbejder bevidst ind i disse. Kreativ skrivning har ikke samme tilknytning til terapi, men er en bred forståelse af skønlitterær skrivning eller skrivekunst. Den er optaget af sprogets sanselige side og betoner i sit fokus på tekstlige greb, at form og indhold er to sider af samme sag (Bundesen & Rosenbaum, 2021).

Skrivegruppen i praksis

Skrivegruppen blev ledet af psykolog og forfatter Josefine Graakjær Nielsen og mig. Josefine har været tilknyttet forskellige skrivegrupper i psykiatrien i et projekt under psykiater Birgit Bundesen og en større gruppe danske forfattere. Skrivegruppens arbejdsform tog udgangspunkt i den metode Bundesen m.fl. har udviklet med basis i kreativ skrivning og kobled den med U-turns erfaringer med at benytte sig af æstetisk dokumentation i behandlingsarbejdet. Det pointeres af Bundesen, at metoden ikke er psykoterapi, men man kan sige, at deltagelse i skrivegruppen kan have terapeutiske effekter (Bundesen et al.).

Rollefordelingen i gruppen er således, at det er forfatteren, der præsenterer de tekster der bruges og styrer tiden. Behandleren, i dette tilfælde mig, er med i gruppen for at skabe sammenhæng med den øvrige praksis i behandlingstilbuddet, og for at kunne træde til, hvis nogle af de unge i gruppen får nogle svære, negative oplevelser undervejs i sessionen som skal håndteres.

En session i skrivegruppen indledes som regel med en let og løs snak, hvor man finder på plads og finder ro i lokalet. Man spørger til hinanden og hvordan det går, og hvis der er sket noget ud over det sædvanlige, findes der som regel tid til at snakke lidt om det. En sådan indledning på dagen afstemmer personerne i rummet med hinanden, og er med til at give rummet en afslappet og tryk stemning. Indimellem har nogle af deltagerne skrevet tekster derhjemme, enten som en del af en hjemmeopgave eller af egen drift. Hvis de har lyst, læser de teksten op i

gruppen. Nogle gange er den skrevne tekst udformet som en sang og vi får derfor fornøjelsen af musik i lokalet.

Efter disse indledende manøvrer går dagens planlagte program i gang. Josefine siger noget om den tekst vi om lidt skal læse - som regel et digt, eller en passage i en bog. Værket analyseres ikke, men sættes i en kunstnerisk og en kulturel, sociologisk kontekst. De indledende ord er altid afmålte i forhold til også at give værket plads til at tale for sig selv. Efterfølgende læser vi på skift op af værket, og skriver dernæst en tekst ud fra en opgavebeskrivelse med udgangspunkt i den læste tekst. Eksempler på de tekster vi har læst, og den efterfølgende opgave, er: Joe Brainard, "Jeg kan huske", hvor vi skrev en tekst med udgangspunkt i sætningen "jeg kan huske"; Amalie Smith, "I CIVIL", hvor vi skrev en tekst ud fra et uddrag i bogen, der tager udgangspunkt i "ubehjælpssomme spørgsmål", der også bliver opgavens ordlyd. Som hovedregel har vi femten minutter til at skrive teksten, men nogle gange kortere tid, hvis opgaven består af flere små tekster.

Når de femten minutter er gået, skiftes deltagerne til at læse deres tekst højt for de andre. Det er en stor oplevelse at sidde på første parket til fremførelsen af deltagernes værker. Teksterne er vidt forskellige i deres sprogbrug, metaforik og struktur, og samtidig tydeligt dybt personlige. Gruppen responderer nu på hinandens tekster og fortæller, hvilke indtryk teksten har givet. Ofte er der enkelte sætninger, der står ud, og som man har bidt særlig mærke i. Det er centralt, at man afholder sig fra vurderende kommentarer om hinandens tekster; man hverken roser (selvom det er svært at lade være) eller kritiserer.

Dialog i spændet mellem det terapeutiske og det poetiske sprog

Samtalen om teksterne leder ofte hen til forhold og erfaringer, som deltagerne sætter pris på, eller går og bokser med, i deres personlige liv, og der kan skabes fællesskab ud fra genkendelse og fælles oplevelser. Denne del minder mere om gruppebehandling, hvilket kræver visse gruppeterapeutiske kompetencer hos gruppelederne. Samtidig er den ikke en nødvendig del af processen. Det er ikke et sted man nødvendigvis *skal* hen og helst ikke hver gang. Det er noget, der finder sted når det falder naturligt, og som kan finde sted naturligt, fordi den ydre kontekst stadig er U-turn som behandlingsinstitution. Samtalen kan altså glide ind på emner, der normalt finder sted i samtaler af terapeutisk karakter og glide ud igen, og tilbage i dialogen med teksten som samtalens objekt. Denne bevægelse ind i samtaler om potentielt svære emner og ud igen, uden for det rammesatte terapeutiske rum, gør det muligt for den unge at forholde sig til disse svære emner uden det føles som behandling, som når man sidder i terapirummet. Man slipper dermed for den uundgåelige selvbevidsthed terapien skaber om, at man har det svært i livet og har brug for hjælp. Det er en metode som vi benytter andre steder i U-turn, og som man med inspiration af Stenner kan kalde *liminal terapeutisk praksis*, for at beskrive samvær og samtale, der foregår imellem og på tværs af etablerede normer for fællesskab og praksis (Stenner, 2017).

Man har altså et terapeutisk blik med sig ind i de fælles tredje aktiviteter man laver med de unge, eksempelvis et svømmehalsbesøg eller et fælles måltid. Ikke for at 'terapi-gøre' disse aktiviteter, men for at holde øje med udsagn og handlinger, værdier og færdigheder, der kan have terapeutisk relevans. Disse kan trækkes ind i et sideløbende terapeutisk samtaleforløb eller berøres her-og-nu i den aktuelle situation.

Deltagelse på lige fod (og med sig selv på spil)

Behandleren skriver som nævnt tekster på lige fod med de andre deltagere i gruppen. Min personlige oplevelse er, at dette er et ganske potent tiltag, og at det kræver mod til at sætte sig selv på spil. I U-turns 'almindelige' praksis fylder relationsarbejdet temmelig meget. Vi er optagede af at sænke afstanden mellem bruger og professionel. Ikke til et fuldstændigt ligeværdigt niveau, da vi nødvendigvis er positioneret i en hjælper-hjælpsøgende relation, men til et forhold, hvor vi anerkender, at vi mødes som mennesker fremfor i et forhold, hvor den ene part er ekspert og besidder en privilegeret viden, mens den anden må underordne sig denne. Det indebærer, at vi kan tale om os selv og vores eget liv, dog uden at dette bliver forgrund i relationen.

Når man i skrivegruppen skriver tekster på lige fod med de unge, inviteres man ind i æstetikens verden. Denne deltagelse er væsensforskellig fra de fleste gængse former for fælles-tredje samværsformer, da man med kreativ skrivning uundgåeligt kommer til at have noget på spil, mens socialarbejderen i pædagogisk fælles-tredje arbejde normalt befinder sig i en faglig tryk overskudsposition. Selvom vi ikke kommer med vurderinger af teksternes kunstneriske kvaliteter, så kalder kunsten på, at man nødvendigvis må gøre sig umage og investere hjerteblod i kreationen - ellers bliver det lige meget. Uden at gøre det til et spørgsmål om god eller dårlig kunst, er det er altså kunsten som fænomen, der fordrer udøverens helhjertede indsats. Man kan kalde dette *en æstetiske fordring*, og eftersom meget, hvis ikke al, kunst tager afsæt i noget personligt, kommer man uundgåeligt i en sårbar position, når værket præsenteres for de andres blik. Endvidere tog mange af de tekstforlæg, der var udvalgt udgangspunkt i en slags 'jeg-fortælling'. Her er eksempelvis et uddrag af Édouard Levé's "Selvportræt" som vi brugte som udgangspunkt for en tekst, og som tydeligvis har potentiale til at frembringe udsagn af meget personlig karakter:

"Jeg kan ikke koncentrere mig om at skrive hvis mit køleskab er tomt. Jeg kan sagtens undvære alkohol og tobak. I udlandet tøver jeg med at grine når min samtalepartner bøvser. Jeg lægger mærke til grå hår hos folk der er for unge til at have dem. Det er bedst jeg ikke læser lægebøger, især de afsnit der beskriver symptomerne ved bestemte sygdomme: Jeg kan mærke dem sprede sig i mig efterhånden som jeg opdager deres eksistens."

Der opstår altså et skisma mellem (behandlerens) etiske fordring om en decentreret position, hvor det private sættes i baggrunden og (kunstnerens) æstetiske fordring om at tage afsæt i det betydningsfulde og private. Det er dog ikke en sårbarhed, der udelukkende ligger hos den skrivende behandler. Jeg interviewede en af deltagerne, Sune, om gruppen og en af hans tekster¹. Han sagde:

*"Der var ligesom altid sådan en bevidsthed om, at det her kommer andre til at høre og man vil gerne være interessant og du ved sådan.. Som jeg bare ikke ku ryste væk. (...)
Der var helt klart en intention om det lyriske flow og det lingvistiske.. Sådan rytme og dit*

¹ Sune er ikke deltagerens rigtige navn. Navnet 'John' fra hans tekst også er ændret. Sune har givet tilladelse til, at hans tekst kan offentliggøres i dette tidsskrift.

og dat, der er jo ikke nogle rim her [i hans tekst]. Det var ikke det jeg fokuserede på, men, men et forsøg på at skrive noget der fangede på en måde..”

Vi er således sammen i et skrivende fællesskab, hvor sårbarheden kræver tryghed for, at fællesskabet kan opretholdes. Hvis ikke den enkelte føler sig tryk er der stor risiko for, at han eller hun falder fra. Trygheden i skrivefællesskabet afhænger af flere forhold. Det er, som tidligere nævnt, centralt, at afholde sig fra kritisk vurdering i sin feedback for i stedet at holde fokus på, hvad man bliver optaget af, og hvilke associationer dette giver. Dette er med til at skabe en let og legende stemning, hvor man tør eksperimentere med forskellige tekstlige greb. Herudover er det vigtigt, at gruppelederen sørger for, at alle kan komme til orde, samt, at rammerne er rare og hyggelige.

I vores tilfælde fik vi skabt et trygt rum og for mit eget vedkommende oplevede jeg, hvordan skrivningen kan åbne op for verdenen, og blotlægge noget vildskab, sårbarhed og umiddelbarhed, der normalt er pakket væk i hverdagens stress og kuert af uovervejede normers hæmmende greb.

Jeg er stor fortaler for den form for fællesskab og fællesskabende praksis, men det kræver mod, også hos gruppelederen, på grund af den æstetiske fordring om, at man nødvendigvis må investere noget af sig selv i processen.

Skrivning er ikke terapi som sådan, men den kan have en terapeutisk effekt

I min iver efter at høre om skrivningens 'store erkendelsespotentiale' interviewer jeg Sune, der har skrevet en tekst ud fra opgaven "En usædvanlig tilstand" med afsæt i et uddrag af Unica Zürns roman "Manden i jasminen":

K. Når du læser teksten igen, har du så haft en oplevelse af, at du gennem processen med at skrive teksten.. at den har givet dig en eller anden form for erkendelse eller..?

S. Nej. Det har den nok ikke, faktisk. Ikke nogen erkendelse som sådan.. Det hele var ting jeg havde tænkt før jeg skrev det..

Det var umiddelbart ikke så godt for mit projekt. Men problemet var også, at jeg i mit spørgsmål falder tilbage i terapeutenes ønske om at finde *psykologisk effekt*, og Sune fortsætter heldigvis:

S. Egentlig er der ikke noget her, der har ændret det store i mig bagefter. Ikke andet end at det gik op for mig "wow det var egentlig rigtig fedt", lige at skrive om lige præcis sådan en situation og især med John, fordi han gjorde meget indtryk på mig da jeg var der. Det ved man jo ikke nødvendigvis når man læser det...

Baggrunden for Sunes tekst var, at han nogle måneder forinden havde været indlagt på psykiatrisk afdeling, og mens han var indlagt havde han nogle forskellige oplevelser som han efterfølgende havde svært ved at finde plads til rent mentalt. Mens han var indlagt, mødte han altså John, som gjorde et stort indtryk på ham. Teksten lyder sådan her:

Historien om John

Jeg ruller en smøg, og går ud i buret. Her sidder John.

Han sidder som så ofte med lukkede øjne, foroverbøjet, og puffer med en fjern finger til sin smøg, i et kontinuerligt og ubevidst forsøg på at slå asken fra gløden.

Jeg siger "Hey John", og han kigger op og siger "Hej".

Jeg går i gang med at tænde min smøg, og John vender tilbage til sin trance. John reparerer tiden, altså nutiden. Han har oplevet alt, og er psykisk åben, aktiv om man vil. Men han er dopet op på tvangsfodret psykofarmaka, så nu er han som en form for medie på autopilot.

Hver gang jeg ødelægger noget i kosmos, ved ikke at være til stede, men kommer til at tænke forkerte ting, så fixer John det, i samme moment.

"Jeg kan ikke mere" siger han ofte.

Men det er han nødt til.

Han er universets æsel, og jeg vil ikke ende som ham.

Skriveøvelsen gav Sune mulighed for at forholde sig til en tid og nogle oplevelser, som var frustrerende for ham. I den kreative skrivning er man ikke låst af kulturens krav om rationelle beskrivelser ud fra præmisser om 'sandt' og 'falsk' eller logisk sammenhæng. Han kunne tværtimod med udgangspunkt i æstetikken, give plads til sine oplevelser ved at forholde sig til dem kreativt, og beskrive dem på en måde, der giver mening for ham. Han siger efterfølgende:

S. Når jeg egentlig tænker efter.. Fordi at skrive den her tekst.. Jeg ved ikke om erkendelse er det rigtige ord, men lidt en erkendelse i sig selv eller en form for bearbejdelse af noget der har været frustrerende. [...] Fordi hele det her var meget forvirrende og bagefter jeg blev udskrevet, da var jeg meget i tvivl og sådan noget.. "Nå var det rigtigt eller var det ikke rigtigt?", "Kan man alle de her telepatiske ting, eller var det bare.. Tossesnak?" og så det, at rent faktisk skrive den her tekst, hvor at man... sådan den umiddelbare ting er en accept af, at det jeg oplevede var rigtigt. Det er ihvertfald sådan det bogstaveligt står. Og bare lave det her, og sige 'bum' det er sådan.. hvis ikke jeg forholder mig til det, så ihvertfald ku' forholde mig til det. Det gav jo på en eller anden måde.. Og igen jeg ved ikke om erkendelse er det rigtige ord, men sådan en form for closure..

Sune beskriver her, hvordan skrivningen gav ham "en form for closure", og han siger senere:

S. Det var ligesom, det bare var lidt.. Og det var også forløsende.. Der er stadig loose ends, men ja"

Skrivning, og for så vidt andet æstetisk arbejde, indeholder altså mulighed for følelsesmæssig forløsning, hvilket går igen i de evalueringstekster, der afslutter denne artikel. Forløsningen kan antage forskellige former. I en tidligere artikel beskriver vi, hvordan en ung kvinde opnår en forløsende effekt, ved at synge en tekst om "de tusinde sår jeg har inden i mig", og ved at gentage indspilningen mange gange (Nielsen & Kofod, 2021). I Sunes tilfælde virker det til, at forløsningen i højere grad handler om at give plads til en oplevelse. Når omverdenens reaktion på bestemte oplevelser er diagnosticering, tvangsindlæggelse og medicinering tildeles selvet og selvopfattelsen nogle svære sår. Han siger:

"Jeg tror så fundamentalt som man kan sige det, når man ikke er bange for noget selv, så er det rigtig øv når andre så er bange for det.. At, ja nu lige specifikt i forhold til psykiatri og tvangsindlæggelse og sådan noget, så er det jo fucking nederen. Jeg var jo ikke selv bange for de her ting. Det er lidt simplificeret sagt, men det er jo de andre der kigger på en og siger "det er jo helt væk det der, du skal jo fixes", "du skal repareres...", og indtil du tænker nogle helt andre ting må du blive inde på den afdeling"..

Ved at bearbejde oplevelsen gennem skønlitterær skrivning får han mulighed for at beskrive sine oplevelser i et poetisk sprogbrug, hvormed han ikke skal stå på mål for oplevelsens sandhedsværdi set udefra. Dette er i min optik et eksempel på æstetisk erkendelse. Sune giver ikke udtryk for at have accepteret psykiatriens beskrivelse af hans oplevelser. Han var meget forvirret og i tvivl om det han havde været igennem. Han fortæller, at psykiatrien var 'bange' for hans oplevelser og ville 'fixe ham'. Gennem skrivningen beskrives oplevelsen med nye sanselige dimensioner. Den tildeles legitimitet, og dermed gives selvet legitimitet. At kunne finde en legitim plads til egne oplevelser må siges at være en terapeutisk effekt. Selvom Sune indledningsvist afviser at have fået ny erkendelse, vil jeg mene, at den 'closure' teksten giver ham bygger på en form for æstetisk erkendelse - en beskrivelse af nogle oplevelser, der trækker på sanselighed i et poetisk sprogbrug frem for fornuft pakket ind i psykiatriske eller terapeutiske termer.

Afrunding

Jeg har i denne artikel forsøgt at vise, hvordan kreativ skrivning og andre former for æstetisk dokumentation tilbyder andre udtryksformer end det terapeutiske sprog, og hvordan det for nogle unge kan fungere som et supplement til den eksisterende indsats.

Afslutningvis vil jeg give ordet til de unge i skrivegruppen. I den sidste session fik de til opgave at skrive en evaluering af forløbet. Ikke som man normalt skriver en evaluering, men ud fra kreativ skrivning. Evaluering tilhører normalt den rationelle sfære, mens kreativ skrivning tilhører den æstetiske, og ved at kreere sådan et kombinationsprodukt håbede vi at få beskrivelser, der gav et andet billede, end typiske evalueringsskrivelser.

De fik som sædvanlig femten minutter og dagens tre deltagere skrev nedenstående tekster omkring deres oplevelser. Jeg vil afholde mig fra yderligere analyser og lade teksterne tale for sig selv:

*“Som en kæp i det evige hjul, der hedder hverdagen, en god kæp.
At stoppe op et øjeblik, ikke bare køre videre, men reparere.
At hive et plaster af, fra armen, hvor alle de små hår brænder når de trækkes
op af limen. Det skal bare lige gøres og så føles den bare hud, så lettet og fri
og den kan ånde igen.
Som at gå i en periode, lam og afvisende overfor sig selv, benægtende. Indtil
en mild stemme minder mig om min mor, eller et barn på gaden minder mig om
mig selv, og en lille tåre sætter sig i øjenkrogen, den hober sig op, glider varmt
ned af kinden. Der kommer flere, indtil man står og hulker på strøget. Lettelsen.
Sårbarheden. Accepten.
Som at skrive med drivkraft af uendelige tanker og impulser.
At være sig selv, uden at skulle være det.”*

*“Jeg troede du havde set et spøgelse, den første gang vi mødtes. Som havde
en ånd svævet tværs igennem det sted jeg stod. Nu hvor jeg og vi er nået den
anden side, med al den højrøde vemod og grønblå forløsning det har bragt, er
jeg stadig ikke sikker på I ikke har set et. Men jeg har følt det. Som hviskende
griflen over jomfruelige sider, og lukkede øjne, idet motoren satte fra, og
løftedes over rampen og landede igen, et sted man ikke kendte før man var
der. Og fødedygtige pause, svulmer efter hvert færdiggjort stunt. Og publikum
jubler, i min mave. Hverken over landingen eller styrtet, men at man satte fra.”*

*“En ø der ligger ikke så langt fra bredden
Hvor der går en lille hyggelig færge ud
En bakke i en lysning om natten
Hvor der på himlen ofte spottes, flyvske stjernesrud
Et sted man ikke behøver at vide hvor man står
Måske man finder en ny vej at tage
Og måske en ny igen til næste år
Her er det mindre vigtigt med den slags
Et hjernebrud kan gøre verden til en laks
Og det kan altså have sine fordele”*

Litteratur:

Bank, M. (2010). *Kvalificering, organisering og udvikling af socialt arbejde - fleksible standarder i behandling af unge og rusmidler.* (Kandidatafhandling), Københavns

Universitet.

Bundesen, Birgit & Rosenbaum, Bent (2021): *Skrivegrupper som resonansrum - Pædagogiske og gruppeterapeutiske pointer fra et pilotprojekt med skrivegrupper ledet af skønlitterære forfattere i psykiatrien*. Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift (dette nummer)

Bundesen, B., Tomsen, D.V., Rosenbaum, B. & Kristensen, K.: <https://dssnet.dk/artikler/det-naere-sundhedsvaesen/deltagelse-i-skrivegrupper-kan-styrke-recovery/>

Friberg, Carsten (2007): *Æstetiske erfaringer. Filosofiske betragtninger af den moderne kultur*. Frederiksberg, DK: Multivers

Holmgren, Anette Kofod (2006): *Om narrativ terapi med unge – og hvordan man kommer videre, når svaret er "det ved jeg ikke"*. Fokus på familien 03/2006 (Volume 35)).

Nielsen, S.K. & Kofod, K.H. (2021): *Æstetisk dokumentation af unges selv-fortællinger*. Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift (Dette nummer)

Nissen, M. (2014) *Could Life Be... Producing Subjectivity in Participation*. Collaborative Projects. red./Andy Blunden. London: Brill, s. 69-84.

Nissen, M; Raffnsøe, S. & Staunæs, D. (2019): *Mere end en motiverende samtale : eksperimenter med motiverende æstetik*. I: At skulle ville – Om motivationsarbejde og motivationens tilblivelse og effekter. red. / Kristine Kousholt; John Benedicto Krejsler; Morten Nissen. Frederiksberg: Samfundslitteratur. s. 201-227.

Pennebaker, James W. & Evans, John F. (2014): *Expressive Writing: Words that Heal*. Idyll Arbor Incorporated

Raffnsøe, S. (1996): *Filosofisk æstetik. Jagten på den svigefulde sandhed*. København, DK: Museum Tusulanums Forlag.

Stenner, P. (2017): *Liminality and experience: a transdisciplinary approach to the psychosocial*. Studies in the Psychosocial (STIP). London: Palgrave Macmillan.